



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Clypeus Theologiæ Thomisticæ**

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus  
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

**Gonet, Jean-Baptiste**

**Coloniæ Agrippinæ, 1671**

Art. II. Vtrum Angeli inferiores comprehendant superiores?

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

speciem eius in intellectu suo existentem, ut ait D. Thomas hic art. 2. ad 3. Et in corpore ejusdem articuli dicit quod unicuique spiritualium creaturarum à verbo Dei impressa sunt omnes rationes rerum omnium, tam corporalium, quam spiritualium.

Colliges sextò, Angelum cognoscere Deum per suam substantiam, tanquam per speciem. Ita D. Thomas hic articulo 3. ubi ait aliquid posse cognosci tripliciter: Vno modo per presentiam sue essentia in cognoscente; sicut si lux videtur in oculo.... Alio modo per presentiam suam similitudinis in potentia cognoscitiva; sicut lapsus videtur ab oculo, per hoc quod eius similitudo resultat in oculo. Tertio modo, per hoc quod similitudo rei cognoscite non accipitur immediate ab ipsa re cognita, sed à re aliqua in qua resultat; sicut videmus hominem in speculo. Postea subdit: Cognitio autem quod angelus per sua naturalia cognoscit Deum, media est inter has duas, & simulatur illi cognitioni quod videtur res per speciem ab ea acceptam. Quia enim imago Dei est in ipsa natura Angeli impressa, per suam essentiam Angelus Deum cognoscit, in quantum est similitudo Dei. Quibus verbis corollarium istud & docuit, & probavit. Nam si essentia Angeli habet rationem speciei & principii quo, respectu cognitionis sui, etiam debet esse species & forma respectu cognitionis eorum quorum est similitudo; eadem enim specie quâ videtur imago, videtur etiam res per eam representata: Atque substantia Angeli est imago & similitudo Dei: juxta illud Ezechiel. 28. Tu signaculum similitudinis: Ergo hoc ipso quod haberet rationem speciei respectu cognitionis sui, debet etiam habere rationem speciei respectu cognitionis naturalis Dei. Veruntamen quia Deus non est objectum primò sed secundariò tantum per essentiam Angeli representatum (nam essentia Angeli ut habet rationem speciei, seipsam per se primò representat) subdit Divus Thomas: quod magis ipsa cognitio tenet se cum speculari, quia & ipsa natura Angelica est quoddam speculum divinum similitudinem representans. Quibus verbis declarat, quod licet substantia Angeli habeat rationem speciei intelligibilis & medii quo, in ordine ad cognitionem naturalem Dei, magis tamen se habet ut objectum prius cognitum, quod mediu in quo, seu medium quod appellatur. Unde eodem modo cum proportione debemus de essentia Angeli respectu cognitionis naturalis Dei philosophari, quo de essentia divina respectu cognitionis creaturarum: sicut enim essentia divina est medium quo & in quo Deus cognoscit creaturas, quia non representat illas nisi secundariò, & mediante sui representatione; ita & essentia Angeli habet rationem medii quo & in quo, in ordine ad cognitionem naturalem Dei.

Dices primò: Essentia unius Angeli habet maiorem similitudinem cum essentia alterius Angeli, quam cum essentia Dei, utpote cum non conveniat cum Deo nisi analogicè, cum alio verbo Angelo univoce; & tamen non potest habere rationem speciei intelligibilis ad cognoscendum alium Angelum, ut præcedenti corollario vidimus: Ergo multò minus ad cognoscendum Deum.

Sed negatur consequentia, & paritas. Ratio disparitatis est, quia essentia unius Angeli non est effectus alterius Angeli, bene autem ipsius Dei; secundum quam rationem habet ipsum repræ-

A sentare, utpote imago & similitudo illius, ut antea declaravimus.

Dices rursus: Si Angeli per suam essentiam tanquam per formam intelligibilem, naturaliter Deum cognoscerent, sequeretur naturalem illam singulorum cognitionem quam habent de Deo, esse, sicut eorum essentiam, diversæ speciei: Sed hoc non debet admitti: Ergo nec illud. Sequela Majoris constat: Cognitio enim quam habet Angelus de aliquo objecto, desumit suam unitatem à specie per quam illud intelligit: Ergo cum essentia cujuscumque Angeli specie differat ab essentia alterius, si illa habeat rationem speciei respectu cognitionis naturalis quam quilibet habet de Deo, evidens est cognitionem naturalem de Deo esse diversæ speciei in quolibet Angelo. Minor verò probatur: Cognitio beatificans Angelos beatitudine naturali, debet esse ejusdem speciei in omnibus: Sed cognitio naturalis quam habent de Deo est talis: Ergo non debet distingui specie in ipsis. Minor est certa, Major verò probatur primò, Quia beatitudo supernaturalis est ejusdem speciei in omnibus Angelis: Ergo & naturalis. Secundo, Quia cognitio de Deo, naturaliter beatificans Angelos, terminatur in quolibet ad idem objectum formale, scilicet ad Deum ut autorem & finem naturæ. Tertio, Quia fit medio habitu sapientiæ naturalis, qui est ejusdem speciei in omnibus, sicut sapientiæ supernaturalis.

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, nego Majorem; & ad ejus primam probationem, nego consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia beatitudo supernaturalis Angelorum habet in omnibus idem objectum formale primarium, scilicet Deum ut autorem & finem supernaturalis: beatitudo autem naturalis eorundem, si consistat in cognitione Dei, non habet idem objectum primarium in omnibus, sed diversum, nempe propriam uniuscujusque essentiam, ad quam primariò terminatur, & secundariò tantum ad Deum. Per quod patet ad secundam probationem ejusdem Majoris: cognitio siquidem illa naturaliter Angeli beatificativa non terminatur nisi secundariò ad Deum, subindeque non ab ipso, sed ab essentia Angeli, quam per se primò respicit, specificatur. Adde quod cognitio illa naturalis quam habet Angelus de Deo, mediante suâ essentia tanquam specie, non oritur in singulis ab eodem, sed à diverso medio, nempe à propria uniuscujusque essentia, ex quo fit quod habeat modum actualitatis & immaterialitatis diversum. Ad ultimam probationem, nego quod habitus sapientiæ naturalis sit ejusdem speciei in omnibus Angelis: dato enim quod habitus naturales in Angelis reperti distinguantur ab eorum intellectu, debent specie inter se distingui, sicut essentia & intellectus in quibus sunt.

ARTICULUS II.

Verum Angeli inferiores comprehendant superiores?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

Suppono primò, comprehensionem in rebus spiritualibus dici per analogiam ad eam quæ in rebus corporeis reperitur. In rebus autem ma-

erialibus sumitur dupliciter: primò prout idem est ac affectio quæ terminat insecutionem; quod enim insequentes tandem attingimus, dicimur comprehendere secundo pro continentia sive inclusione totali unius quanti intra aliud, aded ut unde quaque terminis ipsius claudatur. Similiter ergo in rebus spiritualibus comprehensio sumitur dupliciter, ut notat D. Thomas supra quæst. 12. art. 7. ad 1. primò pro affectu, obtentione, & possessione illius quod appetebatur; in quo sensu visio beata dicitur comprehensio, & ab ea Beati appellantur comprehensores: secundo pro adæquatione quæ spiritualis aliqua operatio, puta intellectio, adæquat aliquod objectum, attingendo illud, quantum attingibile est, & in hoc sensu sumitur in præsentia.

58

Suppono secundò contra Vazquem, Angelos superiores comprehendere inferiores. Probatum breviter: Quilibet Angelus seipsum comprehendit, utpote cum habeat vim intelligendi suæ naturæ proportionatam, ejusque intellectualitas illius intelligibilitatè adæquat: Ergo cum Angelus alteri superiori vim intelligendi perfectiorem habeat, quàm inferior, sicut & nobiliorem naturam, à fortiiori inferior comprehendere poterit à superiori. Difficultas ergo solum restat, an Angeli inferiores comprehendant superiores? incujus resolutione tres sunt sententiæ.

Prima sententiæ absolutè affirmat Angelum inferiorem comprehendere superiorem. Ita Bannez supra quæst. 16. art. 2. & Salmanticenses hic disp. 6. dubio 3. Secunda, quam docent Nazarius, Marcus à Serra, & alii, id absolutè negat. Tertia est media, quam sequitur Joannes à S. Thoma, ponens Angelos inferiores, ex vi solius propriæ virtutis intellectivæ, non comprehendere superiores; quamvis eos de facto comprehendant, quia lumen naturale ipsorum perficitur & roboratur per illuminationem superiorum.

## §. II.

Statuitur prima conclusio.

59

**D**ico primò, Angelum inferiorem, ex vi solius virtutis naturalis sui intellectus, non comprehendere superiorem.

Probatum primò conclusio ratione fundamentali. Ad comprehensionem requiritur ut objectum tam perfectè cognoscatur, quantum ex propria natura cognoscibile est: Sed Angelus inferior non cognoscit superiorem hoc modo: Ergo ipsum non comprehendit. Major est certa, nam ut ait D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 3. *Tunc dicitur aliquid per cognitionem comprehendere, quando cognitum stat sub actu virtutis cognoscitivæ, & non excedit ipsam.* Minor verò probatur primò ex eodem S. Doctore 2. contra Gent. cap. 98. ubi admittit hanc propositionem ex libro de causis: *Substantia separata inferior, cognoscit superiorem secundum modum substantiæ cognoscitivæ, non secundum modum substantiæ cognita, sed inferiori modo.* Et libro de causis lectione 8. circa finem, loquens de intelligentia, inquit: *Superiora cognoscit per modum substantiæ suæ, inferiori modo quam res superior sit in seipsa:* Ergo ex D. Thoma Angelus inferior non cognoscit superiorem tam perfectè, quantum ex propria natura cognoscibilis est.

Secundò probatur eadem Minor ratione: Angelus superior ex sua natura est cognoscibilis suâ propriâ cognitione: Sed inferior non potest il-

lum tam perfectâ cognitione cognoscere; cum non adæquet illum in vi intellectivâ, sicut nec in immaterialitate & perfectione naturæ: Ergo idem quod prius.

Tertiò eadem Minor suadet ab inconvenienti: Si enim Angelus inferior tam perfectè cognosceret superiorem, quàm superior à seipso cognoscitur, & quàm ex natura sua cognoscibilis est, Angelus superior non cognosceret perfectius Deum, cognitione naturali, quàm inferior, subindeque non esset illo beator, beatitudine naturali: Sed hoc non debet admitti: Ergo nec illud. Minor patet, & Sequela verò Majoris probatur. Non potest dari perfectior cognitio Dei effectibus naturæ, quàm sit illa quæ est comprehensiva ejusmodi effectuum: Sed si Angelus inferior semel comprehendat propriâ virtute Angelum superiorem, comprehendet etiam in vi præteritæ talis virtutis quemlibet alium effectum naturæ, ut concedunt Adversarii: Ergo nulla ex effectibus dari poterit cognitio Dei perfectior tali cognitione inferioris Angeli; sicque ex illis effectibus non cognoscet Angelus superior perfectius Deum, virtute propriâ, quàm ipsum cognoscit Angelus inferior.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio principalis. Ad comprehensionem requiritur perfectè adæquatio cognoscitivæ cum cognoscibili: aded ut tanta sit vis cognoscitivæ cognoscitivæ, quanta cognoscibilitas objecti: Sed Angeli inferiores non adæquant perfectè cognoscibilitatem superiorum: Ergo nec eos comprehendunt. Major patet ex prima suppositione, Minor verò probatur. In tantum aliquid est cognoscibile in quantum est actu; unde quod non adæquat alicujus rei actualitatem, non adæquat etiam ejus cognoscibilitatem: Sed Angeli inferiores non adæquant actualitatem superiorum: Ergo nec illorum cognoscibilitatem. Minor quamvis sit evidens, adhuc probatur: quia in tantum aliquid est perfectum, in quantum est in actu; subindeque quod non adæquat alicujus perfectionem, non adæquat etiam ejus actualitatem: constat verò Angelum inferiorem non adæquare perfectionem superioris, cum distinguantur specie, & species se habeant veluti numeri, quorum unus excedit alium, aut ab illo exceditur: Ergo Angeli inferiores non adæquant perfectè cognoscibilitatem superiorum.

Respondent Bannez & Salmanticenses, omnes Angelos esse æquales in intelligibilitate & actualitate, secundum gradum, qui consistit in elevatione supra materiam dicente omnimodam independentiam ab illa, tanquam à subiecto & ab objecto, & hoc sufficere ad comprehensionem, non obstante inæqualitate quam habent in modo habendi gradum illum, sive in ratione specificâ, quæ excessus secundum rationem specificam se habet materialiter.

Sed contra: Per intelligibilitatem secundum gradum non redditur intelligibilis tota entitas Angeli: Ergo ut inferiores comprehendant superiores, non sufficit quod adæquent eorum intelligibilitatem, secundum gradum & rationem genericam, sed requiritur adæquatio secundum rationem specificam. Consequentia est evidens: quia comprehensio debet adæquare intelligibilitatem quæ reddit totam rei entitatem intelligentem, aliàs non adæquaret totam rei entitatem. Antecedens verò probatur. Intelligibilis sequitur entitatem per modum passionis; unde non magis

magis extenditur quam ipsa entitas: Ergo impos-  
sibile est quod intelligibilitas quæ consequitur  
ad gradum immaterialitatis, omnibus Angelis  
communem, reddat totam cujuslibet Angeli en-  
tatem intelligibilem.

Secundo probatur conclusio: Non potest An-  
gelus inferior comprehendere superiorem, nisi  
comprehendat etiam species ejus intelligibiles:  
Sed Angelus inferior non comprehendit species  
intelligibiles Angeli superioris: Ergo nec ipsum  
comprehendit. Minor est formaliter D. Thomæ  
quæst. 16. de malo, art. 8 ubi sic habet: *Unusquis-  
que intellectus aliter se habet ad species intelligibiles  
superioris intellectus, & aliter ad species inferioris  
intellectus: nam species intelligibiles superioris intelle-  
ctus sunt universales, & ideo non possunt com-  
prehendi per species intelligibiles inferioris intellectus.*

Probatur etiam eadem Minor ratione. Vel  
Angelus inferior cognosceret speciem quæ An-  
gelo superiori representat omnia sibi inferiora,  
per unam speciem, per unam cognitionem, & per  
unum verbum, vel per plures species, plures co-  
gnitiones, & plura verba: Neutrum dici potest:  
Ergo &c. Prima pars Minoris patet: quia si præ-  
dictam speciem Angeli superioris inferior Ange-  
lus cognosceret per unam speciem &c. jam species  
intellectus Angeli inferioris essent æquæ universa-  
les species impressæ & expressæ Angeli supe-  
rioris, quod tamen esse falsum constat ex dictis  
disputatione præcedenti. Secunda verò pars pro-  
batur: Quando res aliqua cum omnibus ad eam  
pertinentibus cognoscitur, non simul, sed figu-  
ram, & per partes, non potest dici compre-  
hendi: sicut in rebus corporeis non potest  
quodvis dici comprehendere aliquem liquorem,  
si possit tantum seorsim & per partes con-  
nectere illam, quando autem Angelus inferior per  
certas cognitiones cognosceret totam speciem  
superioris, non cognosceret eam nisi veluti  
partem post partem: Ergo illam non compre-  
henderet.

Major verò, quod scilicet Angelus inferior  
non possit comprehendere superiorem, nisi  
etiam comprehendat species ejus intelligibiles,  
probatur primo, argumento ad hominem: contra  
Adversarios: Contra Bannem quidem, quia ipse  
dicit quod species Angeli sunt proprietates ip-  
sius, unde cum ad comprehensionem essentia  
necessarium sit comprehendere ejus proprietates;  
et quod illæ radicaliter continentur in essentia,  
non potest Angelus inferior comprehendere su-  
periorem, nisi etiam possit ejus species compre-  
hendere.

Contra Salmanticenses verò probatur eadem  
Major: Ratio propter quam ipsi ex D. Thomæ  
dicunt, Angelum inferiorem comprehensive  
cognoscere superiorem, est quia asserunt quem-  
libet Angelum debere comprehendere omne ens  
naturæ: totumque universum esse objectum  
sufficienter proportionatum cuilibet substantiæ  
intellectuali completa, ad hoc ut ab ipsa com-  
prehendatur: Atqui species angelicæ pertinent ad  
naturam naturalem, cum sint accidentia connata  
partibus præcipuarum partium universi: Ergo si  
Angelus inferior possit comprehendere substan-  
tiam Angeli superioris, poterit etiam ejus species  
comprehendere.

Secundo probatur eadem Major ratione. An-  
gelus potest comprehendere omne illud quod  
non habet magis de intelligentia, quam ipse  
de intellectualitate. Sed si Angelus inferior com-

prehenderet superiorem, species superioris non  
haberent magis de intelligentia, quam infer-  
ior de intellectualitate: quia species non sunt  
magis intelligibiles quam substantia vel intelle-  
ctus cui sunt connaturales; substantia verò  
Angeli superioris non esset magis intelligibilis,  
quam substantia inferioris esset intellectualis, si  
ab ipso comprehenderetur, cum comprehensio  
( ut supra dicebamus ) essentialiter consistat in  
adæquatione virtutis intellectualis potestatis cog-  
noscitivæ cum intelligentia objecti: Ergo si  
Angelus inferior comprehenderet superiorem,  
ejus etiam species comprehenderet.

Huic argumento duobus modis respondent  
Salmanticenses. In primis negant Majorem: ad  
cujus primam probationem ex ipsorum principiis  
desumptam, dicunt nomine entis naturalis, quod  
volunt posse comprehendere a quocumque intelle-  
ctu angelico, intelligens naturale sub modo  
essendi entitativo, non verò sub modo essendi in-  
tentionali seu intelligibili: unde cum substantia  
Angeli superioris, sub modo essendi entitativo  
contineatur, ejus verò species ad modum essendi  
intelligibilem pertineant; ex eo quod quilibet  
Angelus totum ordinem naturæ comprehendat,  
solum potest inferri, Angelum inferiorem sub-  
stantiam Angeli superioris, non vero ejus species  
comprehendere. Ad secundam verò probatio-  
nem dicunt esse disparitatem inter substantiam  
Angeli superioris, & ejus species: substantia enim  
Angeli superioris habet omnes condiciones re-  
quisitas ad hoc ut comprehendatur ab inferiori,  
cum tamen species intelligibili Angeli superioris  
desit una conditio, nempe quod sit cognoscibilis  
per unam cognitionem ab inferiori.

Hæc tamen facile possunt confutari. Primum  
quidem: quia nomine entis naturalis, quod Ad-  
versarii volunt debere comprehendere ab intellectu  
cujuslibet Angeli, non solum intelligitur ens na-  
turale materiale, & non intelligibile in actu, sed  
etiam immateriale & in actu intelligibile: Ergo  
species deservientes intellectuali naturæ, & red-  
dentes objectum actu intelligibile pertinebunt  
ad ordinem entis naturalis, & erunt objectum  
comprehensionis angelicæ, tanquam aliquid  
pertinens ad naturam intellectualem, & intelle-  
cti deserviens. Alterum verò: quia in hoc vi-  
detur esse manifesta repugnantia, quod scilicet  
species Angeli superioris non possit unico actu  
& unica specie adæquate ab Angelo inferiori  
cognosci, bene tamen ejus intellectus & substan-  
tia nam tota ratio, cur species intellectus Angeli  
superioris non possit ab Angelo inferiori unico  
actu & unica specie adæquate attingi, est quia est  
universalior quam species intellectus Angeli in-  
ferioris, ut docet D. Thomas loco supra relato  
ex quaestione 16. de malo: Atqui similiter intelle-  
ctus superioris Angeli est universalior intellectu  
Angeli inferioris; utpote cum uterque debeat  
proportionari propriis speciebus: Ergo &c.

Adde quod essentia cognitionis comprehensivæ  
consistit in adæquatione intellectualitatis poten-  
tiae, cum intelligentia objecti: unde illa  
adæquatione semel posita, debet adesse omnes  
condiciones necessarias ad comprehensionem; si-  
cut posita rationalitate, necessario ponuntur om-  
nia requisita ad esse hominis. Vel ergo intelle-  
ctus Angeli inferioris adæquat intelligentiam  
& immaterialitatem speciei Angeli superioris,  
vel non? Si primum: Ergo habet omnia necessa-  
ria ut ipsam comprehendat. Si secundum: Ergo  
non

non adæquabit etiam intelligibilitatem substantiæ Angeli superioris; utpote quæ non est minor quam intelligibilitas speciei ejusdem: Ergo non comprehendet substantiam Angeli superioris.

46. Respondent secundò Salmanticenses: datâ Majori principalis argumenti, negando Minorem, quæ asserit quòd Angelus inferior non comprehendit species Angeli superioris. Ad testimonium verò D. Thomæ, quòd aperte militare videtur in contrarium, dicunt illum ibi non loqui de speciebus Angeli superioris, & speciebus inferioris, inter se collatis, sed de speciebus intellectus humani, collatis cum speciebus intellectus Angelici.

Sed hæc explicatio menti S. Doctoris repugnare videtur: quia D. Thomas, ad probandum quòd Angelus potest cognoscere species intellectus humani, præmittit propositionem generalem, & ait quòd unusquisque intellectus potest comprehendere species intellectus inferioris, nõ verò superioris: Ergo illa propositio ex qua deducit intentum, non intelligitur solum de speciebus intellectus humani, collatis cum speciebus intellectus Angelici, aliàs probaret idem per idem: sed hæc probatio D. Thomæ, ut sit efficax, debet resolvi in hoc universale principium intellectus superior differt ab inferiori in eo quòd species illius sunt universales speciebus istius & ideò illæ possunt istas comprehendere.

## §. III.

Secunda conclusio stabilitur.

47. **D**ico secundò: Superveniente illuminatione Angeli inferioris facta à superiori, potest inferior superiorem comprehendere, imperfectè tamen. Probat: Angelus superior per illuminationem manifestat se inferiori quoad omnes perfectiones & modos sibi convenientes, & quòd ipse majori cum claritate & magis unitè cognoscit, dividit, ac multiplicat, sicque accommodat ad captum inferioris, ut hic secundum modum suum illud percipiat, ut latius exponemus infra, quando agemus de illuminatione Angelorum: Sed hoc sufficit ut superior imperfectè comprehendere possit ab inferiori: Ergo Angelus inferior ex fortificatione & illuminatione superioris aliquo modo comprehendit superiorem. Minor probatur: Ad imperfectam comprehensionem sufficit, quòd nihil sit in re cognita quòd non manifestetur, & quòd cognoscens attingat omnes modos ejus & perfectiones, licet ex parte modi cognoscendi sit diversitas: Ergo ad imperfectam comprehensionem Angeli superioris, sufficit quòd superior Angelus illuminet inferiorem, ut easdem res cognoscat inferior, quas cognoscat superior, licet superior semper eminentius cognoscat, & diverso modo se tenente ex parte cognoscentis.

48. **D**ices: Angelus inferior non habet virtutem intelligendi adæquantem intelligibilitatem superioris, nec per illuminationem recipit lumen aliquod à superiori: Ergo non potest illum comprehendere, quamvis ab eo illuminetur.

Respondet quòd quamvis aliquod objectum sit excedens, respectu alicuius virtutis intellectivæ, si tamen applicatur illi huc proprio illius modo, induit quoddammodo rationem objecti proportionati, sicut patet de ipsismet Angelis, qui quamvis excedant vim nostri intellectus, pro hoc statu, ut tamen illi applicentur ad modum quidditatis materialis, induunt rationem objecti pro-

A portionati ipsius. Quamvis ergo Angeli superiores excedant vim intelligendi inferiorum; tamen inferioribus applicentur, juxta modum & captum ipsorum, induunt rationem objecti proportionati, & sic poterunt ab inferioribus comprehendere: quamvis illa comprehensio, ut dixi, sit valde imperfecta; quia, ut supra vidimus, ad veram & rigorosam comprehensionem requiritur, ut vis intelligendi in cognoscente, adæquet intelligibilitatem objecti, & cognoscat ipsum, quantum cognoscibile est. Quare D. Thomas supra quæst. 12. art. 7. sic ait: *Illud comprehenditur quod perfecte cognoscitur: perfecte autem cognoscitur quod tantum cognoscitur quantum est cognoscibile. Unde si id quod est cognoscibile per scientiam demonstrativam, opinione teneatur ex aliqua ratione probabili concepta, non comprehenditur.*

## §. IV.

Convelluntur fundamenta adverse sententia.

**O**bjiciunt in primis Adversarii quædam D. Thomæ testimonia. Nam S. Doctor 2. contra Gentes cap. 98. sic ait: *Ex hoc quid substantia aliqua est intellectualis, comprehensio est totius entis.* Ex quo infert, quòd Angelus debet habere species intelligibiles, quibus totum ens cognoscitur. Et cap. 99. dicit quòd intellectus Angeli habet virtutem comprehendendi omnes species & differentias entis.

Respondet D. Thomam, nomine comprehensionis, intelligere comprehensionem non strictè sumptam, sed largè, prout idem est ac apprehensio. Quod colligitur primò, quia in primo loco dicit aliquam substantiam esse comprehensivam totius entis, non ex eo quòd est intellectualis completa, & à materia omnino, hoc est tam altè quam aptitudine, separata, sed ex eo quòd est intellectualis: Ergo loquitur de comprehensione totius entis, quæ potest etiam convenire animæ rationali: Sed hæc non est comprehensio strictè sumpta, ut patet Ergo D. Thomas non loquitur de comprehensione strictè sumpta. Secundò, quia in illis locis Divus Thomas solum intendit probare, quòd Angelus cognoscat alias substantias spirituales, & etiam materiales, per species sibi superadditas; unde etiam ibidem modo dicitur nomine cognitionis, modò nomine comprehensionis.

Addo quòd, sicut Adversarii S. Doctorem, asserentem Angelum comprehendere totum ens, glossant de ente naturalis ordinis, imò & ordinis entitativè, prout distinguitur ab intelligibili: ut supra vidimus; ita nobis licet glossare de ente quòd sit inferius ad Angelum cognoscat, si velint D. Thomam loqui de comprehensione strictè sumpta.

**O**bjiciunt secundò: Ad hoc ut Angelus inferior habeat cognitionem comprehensivam superioris sufficit quòd per eam attingantur omnia quæ in Angelo superiori formaliter & eminenter continentur. Atqui cognitio quam habet Angelus inferior de superiori, præcisè ex vi propria virtutis intellectivæ, est ejusmodi: Ergo est comprehensiva. Maior videtur certa: In illo siquidem casu cognitio adæquat objectum cognitum, quòd sufficit ad hoc ut sit comprehensiva illius. Minor verò probatur: Essentia superioris Angeli, omnes modi in ea formalitè existentes, & cuncta eminentè in ipsa contenta, sunt objecta proportio-

ata virtuti intellectivæ Angeli inferioris; ut  
pote cum hæc omnia continentur sub ente na-  
turali universaliter sumpto, quod est objectum  
proportionatum intellectus Angeli, etiam infe-  
rioris: Ergo hæc omnia ab Angelo inferiori at-  
tinguntur.

Respondeo negando Majorem: ad cognitio-  
nem siquidem comprehensivam objecti requi-  
ritur insuper, quod omnia quæ sunt formaliter  
et eminenter in ipso cognoscantur tantâ cog-  
nitione quantâ cognoscibilia sunt, ita ut cognitio  
non solum adæquet objectum in esse entis con-  
sideratum, sed etiam consideratum in esse obje-  
ctive cognoscibili: cognitio enim comprehen-  
siva non addit supra cognitionem quidditativam,  
etiam necessario, plurium rerum notitiam, sed  
adæquationem modi cognitionis activæ cum mo-  
do & perfectione cognoscibilitatis objecti: ca-  
pitulum quæ sunt in Angelo superiori, excedunt  
in cognoscibilitate, sicut in entitate, virtutem  
cognitionis quam habet Angelus inferior de ip-  
so propter quem excessum, licet dicantur tali  
virtuti proportionata, proportionem specificatio-  
nis, non tamen proportionem adæquationis &  
comprehensionis.

Insistat tamen: D. Thomas supra quæst. 12.  
art. 8. id eo à posteriori collegit intellectum crea-  
turæ non posse cognoscere omnes creaturas possi-  
biles in Deo, qui alias comprehenderet Deum,  
videndo omnia quæ sunt in ipso tam formaliter  
quam eminenter: Ergo censet ad cognitionem  
comprehensivam objecti, sufficere quod omnia  
in ipso tam formaliter quam eminenter contenta  
cognoscantur.

Respondeo negando consequentiam. Cum  
entium ex una parte ad cognitionem omnium crea-  
turarum possibilem, quæ sunt infinitæ, opus sit  
humane infinito, & cognitione in actu simpliciter  
infinita: ex alia vero parte cognitio simpliciter in-  
finita & in actu, non possit esse minor cognoscibi-  
litate Dei, etiam adæquatè sumptâ, cognitio om-  
nium possibilem, si daretur, adæquaret totam  
cognoscibilitatem Dei, subindeque non est mi-  
nus quod esset comprehensiva illius.

Obijciunt tertio: Intellectus per se & connatu-  
raliter exigens habere speciem quidditativè re-  
presentativam objecti, & connaturaliter reci-  
piens cognitionem ejusdem objecti, debet posse  
comprehendere tale objectum: Sed intellectus  
Angeli inferioris connaturaliter exigit habere  
speciem quidditativè representantem Angelum  
superiorem, & connaturaliter recipit ejus cog-  
nitionem: Ergo ipsum comprehendere potest. Ma-  
jor probatur: Species quidditativè representans  
objectum, est ipsum objectum in esse intelligibili  
& ejusdem omnino immaterialitatis in esse re-  
presentativo cum ipso; unde cognitio compre-  
hensiva talis speciei in esse intelligibili, nõ potest  
non esse comprehensiva objecti representati. Sed  
si intellectus Angeli inferioris connaturaliter  
potest habere speciem Angeli superioris, potest  
etiam speciem secundum esse intelligibile specta-  
tum comprehendere; quia potest comprehendere  
quodquid est sibi connaturale, & eo modo  
quo est connaturale; illa autem species est se-  
cundum esse representativum connaturalis An-  
gelo inferiori, eo quod quilibet Angelus con-  
naturaliter exigit habere speciem omnium entium  
naturalium pertinentium ad hoc universum: Er-  
go &c.

Respondeo ad comprehensionem Angeli su-  
perioris.

Tom. II.

A perioris necessarium fore quod Angelo inferiori  
esset connaturaliter debita species representans  
superiorem, juxta modum ipsius superioris, &  
non tantum juxta modum inferioris: quia si mo-  
dus essendi objecti cogniti, sit supra modum ef-  
fendi cognoscentis, species non recipitur omnino  
connaturaliter in cognoscente, sed supra ejus na-  
turam: sic autem est quod species representans  
Angelum superiorem, recipitur in inferiori, se-  
cundum modum ipsius inferioris Angeli, & non  
secundum modum superioris, ut docet formaliter  
D. Thomas supra relatus; & patet, quia quid-  
quid recipitur, ad modum recipientis recipitur.  
Ad probationem in contrarium respondeo, ad-  
mittendo quod species quam habet Angelus in-  
ferior de superiori, sit secundum esse intelligibile  
ipse Angelus superior, etiam secundum excessum  
immaterialitatis quem habet supra inferiorem:  
ex hoc tamen solum sequitur, quod Angelus in-  
ferior cognoscat superiorem, quantum ad illam  
majorem immaterialitatem quoad rem, non ve-  
rò quod comprehendat ipsum: quia ad hoc po-  
sterius non sufficit quod species representet il-  
lam majorem immaterialitatem Angeli superio-  
ris, sed præterea requiritur quod species sit, se-  
cundum esse diminutum quogaudet, ejusdem im-  
materialitatis cum Angelo superiori, & quod in-  
tellectus cognoscentis habeat illum modum uni-  
versalitatis in cognoscendo, quem habet Angelus  
cognitus, vel alium perfectiorem & magis uni-  
versalem: quia aliàs Angelus superior non attingitur  
quantum est attingibilis ex natura sua, &  
illo modo quo de facto attingitur per proprium  
intellectum.

ARTICULUS III.

Per quam speciem Angelus cognoscat  
singularia?

Certum est Angelos cognoscere singularia,  
etiam materialia. Nam ut discurrit D. Tho-  
mas hic quæst. 57. art. 2. fides Catholica docet  
hæc inferiora administrari per Angelos, secun-  
dum illud ad Hebræos 1. Omnes sunt administra-  
torii spiritus: si autem singularium notitiam non  
haberent, nullam providentiam habere possent  
de his quæ in hoc mundo aguntur, cum actus  
non sint nisi singularium. Præterea secundum  
philosophiæ documenta ponuntur Angeli moto-  
res orbium cælestium, & quod eos moveant se-  
cundum intellectum & voluntatem. Item cum  
singularium cognitio hominibus conveniat, non  
potest denegari Angelis, qui habent vim intelli-  
gendi perfectiorem, magis unitam, & ad plura se  
extendentem.

Hoc supposito, inquirunt Theologi, per quam  
speciem Angelus cognoscat singularia, & omnia  
eorum accidentia? In cujus difficultatis resolutio-  
ne Scotus in 2. dist. 3. quæst. ultima, & dist. 9.  
quæst. 2. negat Angelum per eandem speciem,  
quæ intelligit naturam communem, cognoscere  
directè ejus individua. S. verò Bonaventura ibi-  
dem dist. 7. quæst. 2. licet id concedat, contendit  
tamen, accidentia communia, sive quæ non per se  
conveniunt individuis, ab Angelo cognosci per  
proprias illorum species.

D d d

§. I.